

KOŃ (2555) *sb m*

kón (88), koń (42 + *kust*); kón *KochJez*, też *SienLek* (18), też zapis: *kuoń FalZioł* (2), *GlabGad*; koń *KochPs* (3), *KochEpit*, *ZawJeft*, *KochFrag*, *JanNKar*, *JanNKarGórn*; kón : koń *MurzOrt* (1 : 1), *Mącz* (51 : 12), *KochFr* (1 : 2), *KochPhaen* (7 : 1), *KochAp* (1 : *kust*), *WyprPl* (3 : 9), *SarnStat* (2 : 9). ◇ koń- (334), kón- (20); kón- *OrzQuin* (2), *Strum*, *KochWr*, też *SienLek*; koń- : kón- *Mącz* (128 : 10), *KochPs* (4 : 1), *KochJez* (12 : 1), *KochMRot* (7 : 1), *GórnTroas* (2 : 2).

sg N kón (394). ◇ *G* konia (229). ◇ *D* koniowi (114), koniewi (4) *ZapWar*, *LibMal*, *GórnDworz* (2). ◇ *A* konia (321), kón (126); -a *Murm*, *BartBydrg*, *MiechGlab* (3), *GliczKsiąż* (5), *GroicPorz* (2), *KrowObr* (2), *Leop* (3), *Prot*, *RejPos*, *Strum*, *CzechRozm*, *ModrzBaz* (7), *SkarJedn* (2), *Calag*, *ZapKościer* (5), *StryjKron* (9), *CzechEp*, *KochJez*, *KochMRot*, *WerGośc*, *BielSen*, *BielSjem* (2), *GostGosp*, *Phil*, *SarnStat* (15), *SkarKaz* (2), *KlonWor* (2); kón *KochPs*, *NiemObr*, *KochPieś* (3), *KmitaPs*, *GrochKal*, *VotSzl*, *CiekPotr*; -a : kón *LibLeg* (9 : 2), *ZapWar* (1 : 1), *MetrKor* (3 : 1), *BierEz* (6 : 1), *BielŻyw* (2 : 1), *LibMal* (37 : 6), *HistAl* (7 : 4), *RejWiz* (2 : 2), *UstPraw* (2 : 2), *RejFig* (2 : 3), *RejZwierz* (9 : 3), *OrzRozm* (9 : 3), *BielKron* (17 : 25), *Mącz* (34 : 4), *SienLek* (27 : 1), *RejAp* (1 : 1), *GórnDworz* (6 : 10), *HistRzym* (6 : 3), *BielSat* (5 : 5), *RejZwierc* (8 : 3), *BielSpr* (6 : 11), *BudBib* (2 : 1), *PaprPan* (2 : 5), *SkarŻyw* (18 : 1), *KochEpit* (1 : 1), *BielRozm* (4 : 6), *GórnRozm* (2 : 1), *Calep* (2 : 1), *WyprPl* (7 : 4), *GrabPospR* (9 : 4), *CzahTr* (2 : 1); ~ (*cum praep*) kón (95) [*w tym: na* (90), *przed* (1), *za* (4)]; konia (40) [*w tym: na* (35), *przez* (1), *za* (4)]; kón *ZapWar*, *BierEz*, *LibMal* (4), *OrzRozm* (3), *BielKron* (16), *SienLek*, *GórnDworz* (8), *HistRzym* (2), *BielSat* (3), *BielSpr* (11), *PaprPan* (4), *KochPs*, *NiemObr*, *KochEpit*, *KochPieś* (2), *BielRozm* (4), *Calep*, *KmitaPs*, *WyprPl* (4), *VotSzl*; -a *KrowObr* (2), *Leop*, *BudBib*, *ModrzBaz*, *Calag*, *ZapKościer*, *StryjKron* (2), *SarnStat*, *GrabPospR* (2), *CiekPotr*; kón: -a *LibLeg* (1 : 4), *HistAl* (4 : 2), *RejFig* (3 : 1), *RejZwierz* (1 : 2), *Mącz* (4 : 5), *GórnDworz* (8 : 1), *RejZwierc* (2 : 2), *SkarŻyw* (1 : 8), *CzahTr* (1 : 2). ◇ *N a. A* kón (2). ◇ *G a. A* konia (1). ◇ *I* koniem (72); -em (7), -(e)m (65). ◇ *L* koniu (160). ◇ *V* koniu (1). ◇ *pl N* konie (163), koniowie (2), koniewie (1), koni (1); -owie *BielŻyw*; -e : -i *Calep* (3 : 1); -e : -owie : -ewie *CzahTr* (2 : 1 : 1). ◇ *G* koni (358), koni(o)w (2); -(o)w *LubPs*; -i : -(o)w *BierEz* (2 : 1). ◇ *D* konióm (45), koni(e)m (6); -(e)m *FalZioł*, *GlabGad*, *MiechGlab* (2); -óm : -(e)m *BielKron* (3 : 2); ~ -óm (9) *Mącz* (2), *OrzJan*, *SarnStat* (4), też *SienLek* (2), -om (3) *KochJez* (2), *KochFr*, -(o)m (33). ◇ *A* konie (311). ◇ *I* końmi (78), koniami (2); -mi : -ami *Mącz* (10 : 1), *StryjKron* (2 : 1). ◇ *L* koniech (71), koniach (32), koni(o)ch (4), konich (1); -ech *FalZioł*, *GlabGad*, *WróbŻółt*, *HistAl* (4), *LubPs* (3), *RejZwierz*, *BibRadz* (2), *OrzRozm*, *BielKron* (23), *KwiatKsiąż*, *OrzQuin*, *RejAp* (2), *GórnDworz*, *BielSat*, *BielSpr* (8), *BudBib*, *BudNT*, *KochJez* (2), *KochEpit*, *KochSz*, *BielSjem*, *BielRozm*, *ActReg* (2), *VotSzl*; -ach *LibLeg*, *KrowObr*, *Leop*, *WyprKr*, *CzechRozm*, *SkarŻyw* (2), *GórnRozm*, *Calep* (2), *WujNT*, *SarnStat* (11), *SkarKaz* (2), *CiekPotr*, *SkarKazSej*, *SzarzRyt*; -(o)ch *RejWiz* (2); -ech : -ach : -(o)ch *BibRadz* (1 : 1 : -), *Mącz* (2 : 1 : -), *RejZwierc* (2 : - : 1), *ModrzBaz* (3 : - : 1), *StryjKron* (1 : 2 : -); -ach : -ich *ZapWar* (1 : 1); ~ -éch (2), -ech (2), -(e)ch (67); -éch *OrzQuin*; -ech *KochEpit*; -éch : -ech *KochJez* (1 : 1); -ach (20), -äch (7), -(a)ch (5); -ach *BibRadz*, *Mącz*, *CzechRozm*, *SkarŻyw* (2), *GórnRozm*, *WujNT*, *SkarKaz* (2), *CiekPotr*, *SkarKazSej*, *SzarzRyt*; -äch *KrowObr*, *Leop*, *StryjKron* (2); -ach : -äch *SarnStat* (8 : 3). ◇ *V* konie (1). ◇ *du N* (*cum nm*) konia (5) *MetrKor* 57/117v,

59/277, *LibMal* 1546/111v, *Mącz* 25a, *KochMRot* C. ◊ *G* (cum nm) koniu (3) *ZapWar* 1531 nr 2539, *Mącz* 84b, 177b. ◊ *A* (cum nm) koniu (20) *ZapWar* 1528 nr 2420, *MiechGlab* 72, *LibMal* 1543/73, 1545/104v, 105, 107v, 1547/130v, 131, 134 [2 r.], 134v, 1550/156, 1551/160, 1553/177, *UstPraw* E4, *StryjKron* 315, 602, *SarnStat* 973, *KochMRot* B4v, *BielSpr* 49v; konia (18) *LibLeg* 11/68v, 97, 98v, 99 [2 r.], 99v [3 r.], 100v [2 r.], *LibMal* 1543/68v, 1545/95, 1547/131, *LudWieś* A2, A2v, *Mącz* 276c, *HistRzym* 67, *SarnStat* 973. ◊ *I* (cum nm) konioma (1) *Mącz* 173a. ◊ *L* (cum nm) koniu (6) *ZapWar* 1513 nr 2161, 1518 nr 2208, 1520 nr 2249, 2250, *BielKron* 351v, *Mącz* 218a.

Składnia przydawki i orzeczenia przy N pl: subst: *te konie były* (87), *m pers*: *ci konie, koniowie byli* (11); *m pers BielŻyw, KwiatKsiąż, SienLek* (2), *CzahTr*; subst: *m pers Mącz* (15 : 3), *BielSpr* (2 : 1), *Calep* (1 : 2); *ponadto przydawka subst, orzeczenie m pers np. konie nasze przywykli BielSpr* (2); *orzecznik subst, przydawka m pers są biegle ci piękni koniowie CzahTr*.

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Zwierzę domowe służące jako siła pociągowa lub pod wierzch; equus Murm, Mymer¹, BartBydż, Mącz, Calag, Calep, Cn; cornipes Calag, Cn; caballus Calep, Cn; hippos, sonipes Mącz; iumentum quadrupes Cn (2534)* : *zadalem yemv raną szyna wplyeczy gdy my oth byyal konye kthorem ya zaymowal szeskody szwoyey. ZapWar 1510 nr 2071, 1505 nr 1996, 1507 nr 2037, 1510 nr 2065, 2070, 1518 nr 2209 (14); MetrKor 26/62v [2 r.], 34/135 [3 r.], 38/286, 287, 40/819 (22); Kożdego fwym obdárzono: Ty krafa/ fłowik śpiewánim: Woł siła/ á koń biegánim. BierEz N4v, Hv, L2v [3 r.], M4 [2 r.] Ov [3 r.], O4v [2 r.], S3v [5 r.]; Equus succussarius, Ein hertrabig Pferd Kon który cýęfko nofy. Murm 38, 37 [2 r.], 38 [3 r.], 180; Mymer¹ 26v; BartBydż 150; FalZioł +7a, *2c, I 22d, IV 9d, 12d, 35a, 39a; Iako głupi ieft ktoryby konia dla piękuoŃci [!] iego kupił BielŻyw 145, 43, 77, 160; GlabGad A8, C3v [2 r.], C5, D5v, D8; oŃtatek RuŃi famiż Połowczi [...] pobili iedne dla koni, á pieŃze dla fzat MiechGlab 3, 12 [3 r.], 19, 22, 26 [2 r.] (12); BierRozm 6; WróbŻoŃt 19/8, K7v; Item Trokanow sin na ten czas yeŃt wzięt ŃproŃfyąthowa y konye dwa. LibLeg 11/99, 6/118v, 10/58v [2 r.], 11/28v, 68v, 78 (55); RejPs 48; potym Ńyachalem yemv Ńkonyem, kthoregom konya przedal wczefthochowye za dzyąwyecz zlotych LibMal 1545/102, 1543/67, 68v, 69, 69v, 70 (71); RejRozpr B, F3, I2v; LudWieś A2v [2 r.]; RejKup c3, o5v, t7; á wŃzedŃzy do koniá/ náczął go lekko á łagodnie po grzbiecie głaskác HistAl B, A8, A8v [2 r.], B [4 r.], Bv, B2v (26); MurzOrt B2v [3 r.]; KromRozm III F8v; Diar 73; BielKom A4, F4; GliczKsiąż Av, Iv, N4, N6v [2 r.], O3v, P5v; LubPs I, ff2v, gg2v, hhv, hh3v; IMuie Ńye kto koniá/ álbo inney rzeczy Ńobie vkrádźionej álbo zgubionej/ ma Ńye naprzod dobrze przypátrzyć y obáczyć/ iefli ieft iego GroicPorz dd4v, q3v, rv, dd4v, ee [6 r.], eev, mm3, oo3 [2 r.]; KrowObr 34, 35v [2 r.], 95v, 96, 126v (11); Bo ácz koń cudne źwirzę kiedy byŃtro kroczy/ Ale gdy w piękney vđdzye iefzcze buyniey Ńkoczy. RejWiz 8, 11v, 57v, 64, 72 [2 r.], 73v, 119, 163; SzliŃmy byli do obozu SyriyŃkiego/ y nienálezliŃmy tám żadnego człowieká/ iedno thylko konie á ofly przywiązáne Leop 4.Reg 7/10, Deut 17/16, Ios 11/6, 9, Iudic 5/22, 3.Reg 18/5 (16); UstPraw B2v, B3, Dv, D2v, D3v (23); RejFig Aa2, Aa6v [4 r.], Bb2, Bb6v [2 r.], Cc3v, Cc5; Gdyż dobrych siła Koni/ sŃzkápieie w chomácie. RejZwierz 81v, aa4, 1v, 2, 3v, 17v (24); WyprKr 121; BibRadz Ex 14/23, 3.Reg 22/4 [2 r.], 4.Reg 7/7, 10, 14/20 (17); Goski A3; OrzRozm P3 [2 r.], R, Rv [2 r.]; zá Bożą pomocą gdzie koń moy kopytem podeptał/ wŃzędzie náŃze było y iefth BielKron*

254v; Szły zá márámi napierwey trzydzyeści koni krolewfkich pod przykryciem kitaiek rozmáitey fárby z herby krolewfkimi. *BielKron* 425; Są theż Centary pod nim/ co po ramioná człowiek/ á ná doł iáko koń. *BielKron* 462v, 11, 24v, 27, 44v, 48 (142); *KochSat* A3; yako konie lepřzy ku řtoczeniu bitwy bywayá miani/ ktorzy řię łatwie wodzami dadzą rządzic *KwiatKsiąż* Bv, Ov; Hippago, Łódź która bywa końmi ciągniona. *Mącz* 156c; Interscالمium, [...] też mieyfcá miedzy dwiemá kóniomá/ przeworá. *Mącz* 173a; Postomis, instrumentum ligneum vel ferreum quod ad cohibendam equorum tenaciam [...] imponitur, Wędzidło álbó kágániec który ná waśniwe konie kładá. *Mącz* 315b, 6b [3 r.], 15b, 17b, d, 25a [3 r.] (95); *OrzQuin* R, R2v; *Prot* A4v, B4, Dv; Niékthorzy przepaláiá zołzy koniom/ á wycifkáią ropę/ záfypuiá řiárká tártá *SienLek* 183v; Koń máiac długie kopytá á nie głębokie/ iefli ná zad wyřłze niřli ná przod/ ten bywa přetki á řkokliwy á dobręgo duchu. *SienLek* 187, 30v, 90v, 120, 164 [2 r.], 164v [2 r.] (207); *SienLekAndr* a3; *RejAp* BB3, 56v, 79v, 81 [2 r.], 82v (11); chčá žeby koń/ wten čás tho čzynil kiedy mu iezdziec każe/ y thym řtrychem/ iáko gi on wiedzie. *GórnDworz* Ff7v, E2v, E8v, I6v, I7, O7v [4 r.] (23); *HistRzym* 10, 24, 41v, 42 [3 r.], 43 (13); *RejPos* 243; Pod řwoy żywot ladá koń/ pod pániá woźniki/ Poczyniły ty panie/ řwe męże nędzniki. *BielSat* Dv, B3, C3v [3 r.], C4v [4 r.], D3v [2 r.], D4 [2 r.] (17); Vczy řie drugi iáko koniá munřtukiem záłomic *RejZwierc* 14; Y koniowi ná zawodzie gdy mu wolno wędzidlá puřczá/ á iř řie wyřili/ tedy čáfem ledwe kłufem do krefu przybieży. *RejZwierc* 54; PRzed wřzytkiem i żwirzety ták to zezna káždy/ Ze to řláchetne żwirzę Koń ma przodek záwždy. *RejZwierc* 183, 7v, 15, 20v, 26, 31 [2 r.] (50); thedy ten pieřzy wyřtępuie przed koń y zá koń řtrzeláiác z ruřznice *BielSpr* 25; Oni [...] vmyřlnie vpuřili koniá/ zá ktorým biegiác wkoło chwytháiác go/ obeyřzeli moc y połozenie wořfká wřzyřtkiego *BielSpr* 37v; NIemcy ninieyřzego čáfu rozmáitych obyczáiow vřywáiá y řtroiow ná konie. *BielSpr* 65; po řześci złotyč ná Koń ná čwierc roku im płacono *BielSpr* 70, c2, 4v, 6, 7v, 8 (60); *KochMon* 28; owa naydziemy trawę/ á přeżywimy konie y muły/ ábychmy nie wykorzenili bydlá. *BudBib* 3.Reg 18/5, 3.Reg 10/28, 29, 4.Reg 23/11, 2.Par 1/16, 17 (14); *HistHel* B3; *Strum* Lv, N3; *BudNT przedm* c2, *Iac* 3/3; *StryjWjaz* Bv, B3v, C; Iáko Antoniego od řwini/ Lenartá od koni/ [...] y innyč ktorých iefł bez liczby. Ktorých osobliwemi modlitwámi/ ludzie záwiedzeni wřywáiá *CzechRozm* 6v, 66; Kazał řobie koń podác/ on potym pan řtáry/ Wpadł w vřf nieprzyiacielřki *PapřPan* Gg3v, B3v, D3v, I2, M3, M3v, Z, Aa3; Krol niechay niema wiele koni/ áni wiele řon/ ábo řrebrá y złotá. *ModřBaz* 75v, 2, 10v, 32, 34, 71v (20); *KochOdpr* Dv; *Calag* 391a; *KochPs* 44; y wnet koń iáko by go wrył/ tuř nád mieyfcem přeřáści řtánał. *SkarŻyw* 508, 58, 187 [6 r.], 189, 238, 397 (31); řlubuyę kupycz konya yednego Oyczewy swemu ku themu drugemu *ZapKošcier* 1585/62v, 1582/36v, 1585/57, 1587/74; řlyřzałby był tám ránnych pod końmi řtękánie *StryjKron* 255; Bo konie Litwie řgnęły w řefiech onych błotnych *StryjKron* 517, 120 [4 r.], 121, 140, 155, 156 (33); *CzechEp* 400; *KochJez* Bv [2 r.], B2 [2 r.], B4; *KochFr* 104, 119, 127, 133, 134; Koń ná woynę vrodzony/ řierřzenie záifte Z řiebie wypuřczá řierdžiřte. *KlonŻal* C3, C3; *KochSz* C3; *KochMRot* B4v, C, Cv [4 r.], C2; *ReszHoz* 125; *ReszList* 170; *WerGoř* 223, 224, 232; *BielSen* 6, 13; *BielSjem* 21, 26 [2 r.], 28, 31, 34; *KochPieř* 6, 52; *BielRozm* 12, 20 [2 r.], 21, 22 [3 r.], 23 (14); Bo koń mam/ zá ktorý dawano mi řiedm řet czerwonych złotyč *GórnRozm* E4v, E3v, E4, E4v, F2, H2v [2 r.], K3v, L3; *KmitaPsal* A2v; *KochWr* 41; *ActReg* 4v, 13, 56, 61, 63, 73, 155; Suffrago – Přeguba u nog zadnich u koni albotez u zwierzat

inśzich. *Calep* 1026b; Triga – Woz otrzech koniach. *Calep* 1086a, 80b, 102a, 131a, 144a, 283b (20); *GostGosp* 24 [3 r.], 62, 76, 80, 98 [2 r.], 102; Konie wyprawné/ koń w koń okazałé/ Niołá ná łobie chłop w chłop/ ieźdzce śmiáło *GrochKal* 25; *Phil* F4; Okrutnik wielki ón był/ co ciálem człowieczém Kónie karmił *GórnTroas* 71, 71; Kśiędzá Krupłkiégo kón [kust: koń] miał ten obyczay/ że od koni nie dał łie ladá iako odwodzić *KochAp* 8, 8; *KochFrag* 46; áby krwią pobitych Polaków/ konióm po koláná Mahometowi wżyftkę poświęcił ziemię Polłką *OrzJan* 97, 44, 54; *OstrEpit* A3v; kón miernie rołty Lepfzy niż bárzo drobny/ y názbyt wyniołty. *WyprPl* B3, A2, A2v, A3v, A4 [5 r.], B2 [2 r.] (29); á głós łkrzydeł ich iáko głós wozow wielu koni bieżących ná woynę. *WujNT Apoc* 9/9, *Act* 23/24, *Iac* 3/3, *Apoc* 6 arg, 9/17 [2 r.], 19 (10); Konie które pędzą ná Iármárki, nie máią bydz ná drógách przedawáné. *SarnStat* 292, 142, 190, 202, 246, 248 (112); tudzież też káždy może bez nowego kółztu/ koniá tego y tego páchołká ktorego w domu chowa/ ná tę wypráwę połłác *GrabPospR* N4v, M2 [4 r.], M3, M3v [2 r.]; *KmitaSpit* B, C4v; Iáko łáłkáwe bełtye/ báránki/ konie/ piełki/ kotki/ káždy rad widzi: ták człowiek cíchy káždemu miły iełt. *SkarKaz* 638a, 245b, 420b [2 r.], 580b; *VotSzl* C4, E4; Biednym chłopom rozbiorá konie ná podwoły *CiekPotr* 30; Tá k łá bieglé ryłcifte cí piękni koniowie/ Z Corczyná czwártego dnia ná noc w łokołowie. *CzahTr* L2, B4v, L2, L2v, L3 [2 r.]; *SkarKazSej* 666b, 704b; *KlonFlis* F3; Lecż y tu iełt różnicá/ kiedy kto iednego Koniá z łtadá vwiedzié/ á k temu biednego *KlonWor* 19, 4, 6, 14 [2 r.], 19, 20 [3 r.] (15); *SzarzRyt* B4v.

koń pod kim (25): *MetrKor* 26/62v; *ZapWar* [1519] nr 2245, 1531 nr 2433; *LibLeg* 10/95; *LibMal* 1548/146; *RejWiz* 126; óciec moy iż miał dobry koń pod łobá vćiekl. *BielKron* 320, 115, 321v, 351, 353v; *RejAp* 161, Dd3; *GórnDworz* O7v; *RejZwierc* [78²]v, 151v; *SkarJedn* 217, d7; á koń pod Krolem rozbieżány/ ná onofz mieyfce przybiegáł *SkarŻyw* 508, 238; *StryjKron* 220, 702 [2 r.], 752; *ActReg* 56.

koń pod kogo (1): Po obiedzié kazał nam s łobá iechác ná myfliwftwo/ y konie pod nas inne dano *BielKron* 435.

W połączeniach szeregowych (52): Thedi włchithko domowftwo. Jako konye, woli, krowi owcze, y kozy y włchithko domowe naczinye, kotli, czene, [...] zołtawil *MetrKor* 59/77, 26/62, 38/286; dał ym pożywienie przez on rok za konie za owce za woły y za ołty *HistJóz* E3, E5; *BielŻyw* 109, 126; *GlabGad* D4v, E6; *MiechGlab* 75, 78; *SeklKat* B3, B3v, N, Y2v; iż oni nádzyeye łwe położyli w koniech/ w wozyech/ w zbroiach łwoich. *LubPs* E3v; *GroicPorz* ff4; *KrowObr* 197; *Leop Ex* 9/3, 3.*Esdr* 2/7, *Ez* 27/14; *UstPraw* D2; *BibRadz Zach* 14/15; Pecus, Bydłę/ Włzelákie zwierzę którego człowiek vziwa yáko wól/ krowá/ kón/ Owca/ Ołieł/ kózá/ etc. *Mqcz* 286a, 95a, 491b; *Prot* Dv; *RejAp* 151; *RejZwierc* 108v marg, Bbb3; *BielSpr* 15, 45; áby łię tám káždy okázował wedle máiętności y przemożenia łwego/ z kónmi/ łługámi/ zbroiá y włzeláká bronią *ModrzBaz* 111v, 116v, 119v, 120v, 128, 142v; *ZapKóścier* 1580/7, 1583/54; *Calep* 96b, [570]b, 1118b; *SarnStat* 640, 1160, 1174; *SkarKaz* 245b [2 r.], 552a; *VotSzl* Bv; *PaxLiz* B2v; *KlonWor* 25.

W porównaniach (38):

Jako comparandum (34): Ludzi tak rozeznawać mamy iako konie gdzie kupuiemy *BielŻyw* 92, 48; Nie bądzie iako koń y muł w kthorich rozumu niemáłz. *WróbŻołt* 31/9; y będzye łie o to tárговаł by o konyá álbo rzecz yáká inśfá. *GliczKsiqż* M3, E4v, F6v, F7v, K5v; *LubPs* H4; *BibRadz Ier* 50/11,

Apoc 9/9; Nie ináčzey Rzeczpołpolita łądzi godnego człowieka/ iedno iáko my łądźimy godnego koniá *OrzRozm* P2v; *BielKron* 97v; *KwiatKsiąż* M2; iż thá łzáráncza byłá podobna ku koniom ku bithwie náłtroionym. *RejAp* 79v, 79, 79v *marg*, Ffv; Nie máłz łługi wiernieyszego/ Iáko koń páná káždego. *RejZwierc* 237v; á iáko kárety dobrym koniem łpráwy łwe toczyć *ModrzBaz* 71v, 51v, 71v; *BielSjem* 21; *ArtKanc* L10v; *GórnRozm* E3; *Phil* F4; *GórnTroas* 39; Gdy młodość/ iák koń twárdoułty/ bieży *GrabowSet* D; *LatHar* 161, 608; *WujNT Apoc* 9/7; rzádenie łdźi ieft iáko łiekierá z młotem/ y koń z łzábłá y wołkiem *SkarKazSej* 663a; *KlonWor* 26. Cf »brać jako koń na kły«.

Jako comparatum (4): konie iego prędlíe niż Orłowie *Leop Ier* 4/13; Konie tákie máią/ iż więcej ptaki mnimam niż konie. *BielKron* 456; gdyż koń dobry ma ze Lwá vrody y mocy *BielKron* 463v; Iáśniuchny twoy woz bielłze łniegu konie. *RybGęśli* C2.

W charakterystycznych połączeniach: koń arcybiskupi, bujny, chudy (2), czyrstwy, ćwiczony, dzielny (3), gospodarski, kardynalski, krolewski (6), mdły, mytny (2), nadzieźny, niepewny, obrotny, okrutny, pański (2), papieski, próźny, pyszny (2), rosły, rycerski, rychły, straszliwy, tłusty (2), trawny, waleczny, wartki, waśniwy (3), wstrząsający, zastawiony (zastawny) (3), zbiegany, zwadliwy, żywotny (8); konia(-e) chować (19), ćwiczyc (3), darować (2), dopaść (4), dostać (6), dzierżec, głaskać (głaskanie koni) (3), kupic ((s)kupować) (nakupic koni) (27), mordować (4), odbijać (2), odmieniać (przemieniać) (2), pędzić, pobrać (nabrać koni) (4), poganiać, pojąc (poimować) (3), (po)karmic (pokarmować) (pokarmowanie koni) (6), (po)przeda(wać) (12), powciagać (powściagnąć) (2), przegrać, spętać, stracic (4), tuczyć (tuczycy) (2), (u)kraść (pokraść) (koń (u)kradzion(y)) (37), uśmierzać, uwiźzać (2), uwieść (5), wychędożyć, wycierać, wziąć [= zabrać] (koń wzięt) (59), zabić (ubić) (koń zabit(y), ubity) (14) zadzierżec (zadzierżawać) (2), zająć (3), zastanowic (2), zastawic, zewrzec; koniom żyły poderznięć (podrzezać, podciąć) (4); koniem (końmi) ciągniony, dowieźć, frymarczyć (3), natrzeć (2), parac się, podeptać (4), potracić, powrocić, rozrazić (2), rozstapać, roztracić, trybować, wskoczyć, zawieść (przywieść) (3); na koniu biegać (4), gonić (gonitwa) (3), harcować (3), igrać, potykać się, przekłusywać się, przybieżec, uciec (uciekać) (5), walczyć, wysadzić się; koń biega, ciągnie (3), kłusze (się) (2), osadni się, padł (konie padały) (10), pędzi, potknie się, pryska [= parska], skacze (poskoczy, wskoczy) (5), stąpi, ustaje (2), zatratuje się (2), zdechł (konie pozdychały) (8).

Przysłowia: Kto na koniu pod koniem przydzie być kazdemu *RejJóz* I5v; Nie wiedzieć kto ná koniu álbo pod koniem zołtanie/ Kto wygra álbo vtráci. *Mącz* 210b; ktho ná koniu ten pod koniem czálem być mułi *RejZwierc* 144.

Kto niema koniá/ ten niechay chodzi piechotá. *March*³ V7v; Abowiem to ieft prawdá iż zázwdy lepiej iechác ná koniu niżli piechotá isć. *RejZwierc* 143v.

iż niewádzi podczás/ iáko mowią połpolicie/ koniá rącego zábosć *GliczKsiąż* A4.

Diomedes et Glauci permutatio, Proverbium, Nierowny frimárk/ konia dáć zá bark. *Mącz* 89c.

zeznowáiá to iż kón ieft połowicá zdrowia iéźnégo. *SienLek* 164v.

Fraza: »koń rzy (a. (za)rza); rżec jako koń; koni rżanie« [szyk zmienny] (12; 1; 2); *RejZwierc* 36 [2 r.]; *BielKron* 116; Hinnio, Rżę yáko kón. *Mącz* 156b; *StryjWjaz* B3v, C3v; GElion fie w tym kochał kiedy konie rżály/ Abo zbroie ná łdźyach kiedy mu łkrzypiály *PaprPan* N4v; krzyk mężow/ grzmot

zbroy/ rżanie koni/ dźwięk trąb y bębnow/ chrzęst zbroy y pancerzow między łcińnionymi vfami. *StryjKron* 390, 240, 622, 642, 757; *BielSjem* 32; *JanNKar* F2v; *JanNKarGórn* Hv.

Zwroty: »bość (a. rozbość, a. z(a)bość) konia; rozbodziony koń« = *adhibere a. admovere a. agitare a. concitare a. incitare a. invadere a. subdere equum* *Mącz*; *adhibere calcaria, admovere calcar, calcari agitare quadrupedem, auferre a. concitare equum calcaribus a. ferrata calce, cruentare cornipedem, subdere calcar equo* *Cn* [szyk zmienny] (14; 1): *GliczKsiąż* A4; *Mącz* 6b, 31b, 53c, 93a, 107b (12); *GórnDworz* O7v; Koniá Káwaller im naczęłciey bodzye/ Nalepży bywa ku káždey przygodzie. *RejZwierc* 221.

»brać jako koń na kły« (1): y będye brał ná nye yáko kyedy koń ná kły/ gdy mu łie ná nye vzdá álbo wędzidło záwádzi. *GliczKsiąż* E4v.

»cudzić konia« = *strigillare* *BartBydg*; *comere a. pectere equos, ornare comas a. iubas, pectere colla equorum* *Calag*; *strigili fricare* *Cn* [szyk zmienny] (5): *BartBydg* 23b; CVdź wždy brácie ty Konie/ choć owłá nie mamy *RejZwierc* 136v; *PaprPan* Y2v; *Calag* 472b; *WyprPl* A3.

»dodać koniowi ostrog« (2): dodawłzy prętkiemu Koniowi oftrog/ [...] vbieżał. *StryjKron* 406, 497.

»na koniu jechać (a. przejechać, a. przyjechać, a. w(y)jechać, a. najechać, a. (ob)jeździć, a. wyjeździć), jeżdżący, jachanie (a. jazda); koniem (prze)jechać; o dwu koniu jechać« = *equitare* *Calag, Calep, JanStat*; *vehi equo* *Mącz*; *equitare equos* *PolAnt*; *equitatio* *Modrz* [szyk zmienny] (31 : 4 : 2; 4; 1): *ZapWar* 1508 nr 2049, 1513 nr 2161; *HistAl* A8v [2 r.], H3; Abram [...] przyachal thu Nakonyu dopoznanya *LibMal* 1552/167v; *GroicPorz* mmv; Gdy przyydziefz z mieyfcá łwego z łtrony pułnocney/ ty y narodow wiele z tobą ieżdżących ná koniech *BibRadz Ez* 38/15; o dwu koniu iechał tám *BielKron* 351v, 81v, 156, 176, 181v, 293v (13); *Mącz* 2d, 156c, 477a, b; Wożenie też ná woźie/ y iáchanie ná koniu pomaga. *SienLek* 34; *RejZwierc* 143v; *BielSpr* 65v; *StryjWjaz* B4v; Mogą też dziećiam nie bronić iázdy ná koniu *ModrzBaz* 11; Centaurowie byli okrutni ludzie ktorzy iż napirwey ná konioch ieździć poczęli/ przeto o nich Poetowie báiali/ żeby zády końskie mieli. *ModrzBaz* 108 marg; *Calag* 395b; *StryjKron* 652; *WerGość* 223, 224 [2 r.]; *BielSen* 12; *BielSjem* 8, 21; *ActReg* 59; *Calep* 369b; *SarnStat* 674.

»konia nająć (a. najmować); najemny (a. najęty) koń; konie na najem, do najmowania« = *equus meritorius* *Murm, Mącz*; *angarea, equus conductitius a. vectigalis* *Mącz* [szyk zmienny] (3; 8; 2 : 1): *Murm* 38; Angarea [...] podwodá/ to yeft/ Nayemne konie/ od miálta do miálta rozłożone. *Mącz* 9d, 96b [2 r.], 107b, 218a, 477a, b; *Calep* 1118b; tedy przedsię káždy z nich dwa koniá chować będzie powinien ná naiem. *SarnStat* 973, 973, 974, 975; Tám wyśiadłzy ná ład, náiełifmy Sobie koni *CiekPotr* 71.

»konie napoić (a. napawać); napojony koń; napojenie konia« = *aquari equum; epotus equus* *Mącz* [szyk zmienny] (4; 1; 1): było tám ieźiorko gdzie náłzy konie náprawáli. *BielKron* 309; *Mącz* 13c, 316b; *BielSpr* 56; *KochJez* B3v; *Phil* E4.

»objeżdzać (a. objeździć) konia; nieo(b)jeżdżony (a. źle ujeżdżony) koń« = *domare equum* *Mącz, Cn*; *equus intractatus* *Mącz* [szyk zmienny] (3; 4): *Mącz* 94a, 365b, 461a; Ale ku ieździe połpolitey/ koniá ielzcie nieoieźdżoného tak vczyć małz. *SienLek* 191; pátrzcie [...] iż ci ktorzy obieźdzáią konie/ y ku gotowości ie ćwiczą/ nie odeymią im biegu *GórnDworz* Ff7v; *KochFr* 99; *ZawJeft* 5.

»obrocić koniem, koń« (1 : 1): *Flectere equum in gyrum*, *Obrocić koniem Mącz* 129d; *KochPieś* 45.

»ochromić konia (a. pochromić konie); koń ochramiał (a. chramać musi, a. pochromiały konie); koń chromy (a. chramiący)« = *suffraginosus equus Calep*; *equus claudicans JanStat* [szyk zmienny] (7; 4; 3); *anym mv ochromyl konya przerzeczonego ZapWar 1529 nr 2367, 1513 nr 2111, b.r. nr 2115, 1527 nr 2306; RejWiz* 12; wżytcy łobie konie pochromili y nie dożzli *BielKron* 341v, 341v; *SienLek* 176; *BielSpr* 9; *Calep* 1027a; *SarnStat* 674; *VotSzl* D2v; *CiekPotr* 71 [2 r.].

»konia (a. koń) (o)siodłać (a. nasiodłać koni); koń w siedle, (nie) osiodłany« = *ephippium imponere equo, insternere iumentum, sternere equum Cn* [szyk zmienny] (9; 7 : 5); *LibLeg* 11/98v [2 r.], 99 [2 r.], 99v [2 r.], 100; *Zwołay czeladz konie łiodłay RejRozpr* Hv; *LibMal* 1545/103; *RejZwierz* 18, 137; *Oná [Libusa] kazála łwego koniá [...] oliodłanego wypuścić BielKron* 318v, 319, 321v, 456; *Mącz* 414c; *RejPos* 219; *BielSat* D3v; *RejZwierc* 228; *BielRozm* 29; *Calep* 1005a.

»ouzdąć konia; uzdę na konia włożyć; koń nieuzdany« = *frenare equum; frenos (equo) inicere Mącz, Cn; infrenare equum Cn* [szyk zmienny] (1; 1; 1): *Frenos equo inicere, Vzde ná koniá włodzić. Mącz* 136c, 136c; *Phil* G2.

»(o)wałaszyc konia« = *castrare a. emasculare equum Mącz* (2): *Emasculare equum, Owálalzić koniá. Mącz* 210d, 40c.

»konie paść (a. napaść); paść końmi; pasienie koni« [szyk zmienny] (6; 1; 1): *Murm* 179; *ZapWar* 1528 nr 2422; *IEden páłł dziefięc Koni/ y włiadł ná iednego RejFig* Cc3, Cc3; *BielKron* 299, 420; także y około pášienia koni máią być pilni. *BielSpr* 27v.

»konia (pod)kować; koń kowany« = *calceare (solea) equum Murm, Cn; soleas equis induere Mącz; induere soleas iumentis, ferro munire, obducere ungulas equi, calceatum ferreum equo suppingere Cn* [szyk zmienny] (5; 2); *Murm* 155; każdy konie kowane oftro miał dla gołoledzi. *BielKron* 424, 424; *Mącz* 113a, 169b; bo widzę że fię iuż gotuią Ná woynę ci Rycerze/ iuż im konie kuią. *Prot* B4v; *SienLek* 176v.

»koniem robić, robiący« (1 : 1): *Quadrarius, Furman/ woźnicá/ cztermi końmi robiący. Mącz* 335a; *KlonWor* 4.

»konie rozłożyć; konie rozłożone« [szyk zmienny] (1; 2): *ktorzy mu dobre konie wżędzie ná drodze rozložyli BielKron* 235; tę nowinę *Ian Zarębá [...] máiąc rozložone konie ktemu/ do Toruniá s Kráková Krolowi przyniołł BielKron* 418v; *Mącz* 9d.

»rozpuścić koń (a. konia)« = *admittere a. citare a. concitare a. immittere a. incitare equum, concitare in cursum, effundere habenas, immittere habenas a. rotas, equum (concitatum) permittere, subdere calcaria equo Cn* (2); *rołpuścił koń ze wżęgo łkoku dobrowolnie BielKron* 418; *StryjKron* 642.

»końmi roztargać, (roz)targan(y) (a. roztargnion)« [szyk zmienny] (4 : 4): *Tęgo czáfu Ipolit końmi rołtárgan dla Krześciánłkiey wiáry od Decyulá. BielKron* 153, 96, 215v, 300, 341v; *Bo gdy po nim pánowie tey zdrády doználi/ Końmi go iák winnego rołtárgác kazáli. PaprPan* Dd2; *KochFr* 105; *PaprUp* A4v.

»konia skrócić« (1): *ryczyrz łnadnie konia łkroci BielŻyw* 48.

»spaść (*a. spadać, a. upadać*), (po)lecieć z konia« = *cadere ab equo* *Mącz* [szyk zmienny] (17 : 5): *RejWiz* 94, 130; *RejZwierz* 24v; wciekąc im trudno było przed ządnimi ludźmi/ lecieli s koni iáko ínopie *BielKron* 412, 242v, 246v, 248v, 252, 257 (9); *Mącz* 28d; *HistRzym* 127; *BielSat* L3v; *PaprPan* Hh2v; *SkarŻyw* 519; *StryjKron* 477; *KochJez* A2v; By ich było tyśiącmi/ káždy z koniá ípádnie. *WisznTr* 2; *BielSjem* 26; *KochPieś* 45.

»koniem sprawować« (1): iáko páchołętá rozumieią/ że toż íeft ná koniu íedzieć/ co koniem ípárować [*regere equum*] *ModrzBaz* 19v.

»konia (*a. koń*) stawić [= *wyposażyc na wojnę*]« [szyk zmienny] (12): Ten podobno wśzytek fwoy poczet zebrał ztych/ zktorych káždy zmáiętności íwey powinien koniá ítáwić [*uno equo militare debere*]. *ModrzBaz* 121, 121 [2 r.]; *GórnRozm* L4v; iáko gdyby poítánowienie było/ áby obywátele wśzyftkich páńftw ze dwudźíeftu włók koń ítáwić mieli *GrabPospR* L3, Mv [3 r.], M2, N, N2v, N3.

»koniem, na koniu toczyć (*a. zatoczyć*); toczenie koniem« [szyk zmienny] (6 : 1; 1): *KochSat* Cv; *BielKron* 320v; *Mącz* 495d; Włóśzy máią tę íławę iákoby byli dobremi íezdcy/ czo íe tycze kftáłtownego toczenia koniem/ podług miáry/ y czáłu *GórnDworz* E3, X3; *ModrzBaz* 110; *KochEpit* A3; *BielSjem* 21.

»wieść (*a. przywieść, a. wywieść, a. (przy)wodzić*) konia (*a. koń*); wodzenie koni« = *adducere equum* *Vulg*; *exitus equorum* *PolAnt* [szyk zmienny] (27; 1): *RejRozpr* I2; *LibMal* 1545/105, 1547/135; *HistAl* A8 [2 r.]; *RejWiz* 53v, 74v; *Leop* 4.Reg 7/14, 2.Par 1/16; Ten konie kazał przywieść/ áby przed nim rżáły. *RejZwierz* 36; *BielKron* 115; v którých pierwfzą wziętość ma ten, którý zwierz śmiele biye á koniá dobrze wíedzie/ koniem dobrze toczy. *Mącz* 495d, 107b; *HistRzym* 110v [2 r.]; *RejPos* 219, 243; Wodżono też Solomonowi konie z Micráimá (*marg*) wł. wodzenie koni ktore Szelomowi z Micráimá. (-)/ á zgráią kupcow krolewfkich hándlowáli (oną) zgráią (koni.) *BudBib* 3.Reg 10/28, 2.Par 1/16; *SkarJedn* 217, d7; *SkarŻyw* 238; *StryjKron* 120, 250; *KochMRot* C; *SarnStat* 16, 376.

»koniem włoczyć (*a. zwłoczyć*), włoczon; za koniem włoczyć (*a. wlec*)« (2 : 1; 2): zábije kto kogo [...]: táki koniem około rynku ma być włoczon *GroicPorz* l12; *BielKron* 58, 102; przethoż rofkázuiemy/ áby cie dzíś wwiążawfzy koniowi v ogoná zá koniem włoczono. *HistRzym* 44v; *SkarŻyw* 328.

»wsiadać (*a. wsieść*), wsiadający, wsiadanie na konia (*a. koń*); na koniu siedzieć (*a. siadać, a. osiedzieć się*), siedzący; konia osieść (*a. (d)osiadac*)« = *ascendere equum* *Vulg*, *Mącz*, *Cn*; *insidere equo* *Mącz*, *Modrz*; *ascendere in equum*, *conscendere (in) equum* *Mącz*, *Cn*; *insilire in equum* *Calag*, *Cn*; *ascendere a. sedere super equum*, *sedere in equo* *Vulg*; *sedere a. uti equo* *Mącz*; *attollere se a. tollere se saltu in equum*, *considerare equi tergo*, *excipi a. tolli equo*, *premere tergum equi*, *reponi tergo cornipedis*, *scandere equum* *Calag*; (*super*) *equum equitare* *PolAnt*; *corpus saltu subicere in equum* *Cn* [szyk zmienny] (79 : 2 : 1; 26 : 12; 5): *BierEz* L2v; yako pan nan yufch na konyv ízyądzaczego Rohatiną zdomv ízyą po wtorą wyrwawfchi vderzil *LibMal* 1545/103, 1544/80, 1548/146v, 1551/166, 166v; Alexander wfiadłzy ná koń fwoy Bucefála/ przed wśzytkimi Ricerzmi íwemi ítánął zbroiny *HistAl* G8v, F, F3, F4, H, Iv, I2; *GliczKsiąż* Av; *KrowObr* 34 [2 r.]; *Leop* Ps 75/7, *Zach* 1/8, 10/5; *RejFig* Cc7 [2 r.]; *BibRadz* Is 30/16; *OrzRozm* T2v; Krol íe gniewał ífz nie mógl ná koniu fiedzieć *BielKron* 403, 114, 115, 120, 152v, 156 (18); *KochSat* Cv; *Mącz* 370c, d, 378c, 379c, 510b [2 r.]; *RejAp* 56v, 161, 162v

[2 r.], 163 [3 r.], 164, Ffv; *GórnDworz* E8v, Fv, O7v [2 r.], P2v, P3, X3, Bb6v; *HistRzym* 36v, 41v, 67; *BielSat* D3v [2 r.], L3v; *RejZwierc* 56v, 58, 68; *BielSpr* b2, 5 [3 r.], 5v, 67; *BudBib Ier* 6/23, *Ez* 38/14; *PaprPan* X2, X3v, Z4v, Hh4; *ModrzBaz* 19v; *Calag* 34a; WSiáday z dobrym łercem/ ó królu [...] ná łwóy koń chętlivy *KochPs* 28; *SkarŻyw* 165, 187, 188, [237], 472, 575; *StryjKron* 597; *NiemObr* 168; Kto nád cię koniá łwego xtałtowniéy ośiędzie? *KochEpit* A3, A2v, A3; *KochFr* 122; *KochSz* A3v; *BielSen* 12; *BielSjem* 26; *KochPieś* 2, 18; *PudłFr* 59; *BielRozm* 4, 29 [2 r.]; *KmitaPsal* A4v; *Phil* G2; *WyprPl* Bv, B2, C3v; *WujNT Apoc* 19 arg, 19, 21; *PowodPr* 8, 36; *CiekPotr* 12; *CzahTr* C3v, [D]v, F, F4.

»na konia (a. koń) wskoczyć (a. skakać)« = *in equum insilire* *Mącz* (4): *HistAl* F3; Artáxerxes ránion/ ná inłzy koń włkoczył *BielKron* 117v; *Mącz* 365c; *GórnDworz* E3v.

»zaciąć konia« (1): tráfiło łie że zácyął koni/ ktore wzyáwłłsy łie yęły z wozem vcyekáć po vlicy *GliczKsiąż* Iv.

»zaprzęgać (a. zaprząć, a. wprzać, a. wyprzać, a. przyprzać), założyć (a. zakładać) konia (do wozu a. w woz); koń wprzężony (a. zaprzężony) (w woz); sprząż (a. sprzężenie) koni« = *iungere currum* *Vulg*; (*ab-*, *ad*)*iugare* a. *iungere equos* *Mącz*; *sternere equos* *PolAnt*; *abiugare*, *abiugassere*, *abiungere iumenta*, *deiungere*, *interiungere* (*equos*), *iungere raedam equis*, *iungere equos ad currum* a. *curru* *Cn* [szyk zmienny] (10 : 4; 4; 2): *GliczKsiąż* I; *Leop Gen* 46/29; A ná ile koni záprzęgá/ tyle grołzy. *UstPraw* D2v; *BielKron* 464v; *Triga*, *Wóz/ wáąg* w którym trzi konie yeden podle drugiego wprzężeni ciągná *Mącz* 465a, 25a, 84b, 177b [2 r.], d, 335a, 381b; *BielSpr* b2v, 61v; *BudBib Ier* 46/4; *KochPieś* 34; Biiugi – Dwukony zprzezenie. *Calep* 131a; Iugales – Sprząż koni albo wolow. *Calep* [570]a; *CzahTr* L2v; *KlonWor* 32.

»z konia zbić *itp.*, zrazić *itp.*, wysadzić *itp.*, obalić, zbość, zepchnąć, zrzucić *itp.*, strącić, zerwać, zwalić; za koń wysadzić« = *deicere equo*, *deturbare ex equo* *Mącz* [szyk zmienny] (8 : 3 : 2 : 2 : 2 : 2 : 1 : 1 : 1 : 1; 1): *ZapWar* 1514 nr 2172 [2 r.]; *LibMal* 1543/69v; łámá Włáftá przed włzytkimi z Hetmanem łie potkáłá/ wnet go z koniá obáliłá *BielKron* 320; Bolełław zábił iednego łnych przed łobá/ drugiego zboldł przed nim Derłzniak Podczáłzy iego z koniá *BielKron* 350v; Niemiec/ Kikierzyc Deeber [...] od Zbigniewá z Olełznice [...] s konia zráżon *BielKron* 384v, 314v, 388; *Mącz* 6b [2 r.], 26c, 162b, 469c; A gdy záłię do włpominánia gonitwy iákíey przydzie/ hnet łie s thym wyrwie/ iáko raz goniąc ná ółtre przed krolem Lodwikiem/ áż go zá koń było wyládzono. *GórnDworz* N4v, Aa2v; Zbijá kogo zacnego s koniá/ iákoż łie tho wiele przytrefuie *RejZwierc* 99v; zerwał go Ółęką s koniá *BielSpr* 69; *StryjKron* 230, 442 [3 r.]; *BielSjem* 33; Kulá porázić/ áżby mu wełbie zágrzmiáło. W ten czás go mozełz drzewem z koniá łráćić łnádnie *WyprPl* C3v; Iáki táki woźnicę żoraw z koni zwáli *KmitaSpit* C2.

»z konia zsiéć (a. zsiadać), (z)skoczyć (a. skakać), spuścić się« = *descendere* (*ab a. ex*) *equo*, *desilire ab* (*a. ex*) *equo* *Mącz*, *Calag*, *Cn*; *defluere ad terram relicto equo* *Calag* [szyk zmienny] (25 : 6 : 1): s konji łwych złiedli/ a pokłęknáwłłsy vczynili czełtz bołką ciału łwiętemu. *OpecŻyw* 154v; [Aleksander] łkoczywłzy z skonia [!] łam ieden do biłkupa przyłłąpił *BielŻyw* 156; *RejRozpr* G4v; *HistAl* C2; *LibMal* 1550/156; *RejFig* Cc3v; *RejZwierz* 28v; *BielKron* 124v, 176v, 186v, 251v, 301 [2 r.] (12);

Mącz 365b, 370d; *HistRzym* 47 [2 r.], 117v, [118]; *RejPos* 36v; *RejZwierc* 43v, 55v, 99v; *SkarJedn* 217; *SkarŻyw* 452; *Calag* 544b.

Wyrażenia: »białosrokaty koń« (1): Biąło frokáci konie/ fą wpoły niecierpliwi gdy ná nie wsiádaią *SienLek* 186v.

»koń biały (a. bieluchny)« = *equus albus Vulg, PolAnt* [szyk 24 : 14] (38): *ZapWar* 1513 nr 2111; wktorym były fzfłtyrzy konye byaké *HistJóz* B4; *MiechGlab* 59, 60; *LibMal* 1547/130v; *HistAl* H3v; *Leop Zach* 1/8; *BielKron* 119v, 384v; *SienLek* 187v; A hufy ktore były ná niebie/ náfládowály go ná białych koniech *RejAp* 160, BB5, 56v [3 r.], 57, 57v, 58 (18); *BudNT Apoc* 6/2, 19/11, 14; *StryjWjaz* B4v; Koń żywotny bieluchny ná wybor vrodziwy padł *StryjKron* 672; *CzechEp* 222 [2 r.]; *WujNT Apoc* 6/2, 19/11, 14.

»bosa [= *niepodkuty*] koń« (1): ktemu bofe konie mieli á byłą wielka gołodędź *BielKron* 424.

»bystry koń« [szyk 4 : 1] (5): Nuż wy też co fie w byfłtrych koniech zacnie kochacie *LubPs* gg6v; *KochFr* 105; *KochPieś* 34; *CzahTr* C3v, F4.

»ciężki koń« (1): przeto tám trudny przeiazd ná ciężkich koniech. *BielSpr* 66v.

»koń cisawy (a. cisowaty)« = *badius equus Mącz* [szyk 11 : 2] (13): *ZapWar* 1529 nr 2367 [2 r.], 1537 nr 2574; Item v Schamothul wGayu v Jurka konya Cziffawego stym wawrzyntyem vkradł *LibMal* 1547/131v, 1543/73, 1546/111v; *BielKron* 383v; *Mącz* 22d; *RejAp* 57 [2 r.], 58v, Ee; A wždy ci niebożętá cífáwi koniewie/ Z Corczyná czwartego dniá ná noc w Sokołowie. *CzahTr* L3.

»koń czarny (a. czarnawy)« [szyk 5 : 2] (7): *BielKron* 176; Abowiem czarny koń nic inšzego nie známionuie/ iedno czarność a ssiniáłość człowieká ku śmierci podobnego *RejAp* 58v, 58, 58v [2 r.], Ee; Bráćie/ co chcefz zá tego koniá czárnáwého? *WyprPl* B3.

»koń dropiasty« (1): yakom ią nyeprzisetł na hymyeny Regvly anym gey vzial konya dropiasthego *ZapWar* 1543 nr 2506.

»dziki koń« = *equiferus Mącz, Calep, Cn* (2): *Equiferus, Dziki kón. Mącz* 107c; *Calep* 370a.

»koń gniady« = *badius equus Mącz* (13): *ZapWar* 1504 nr 1945, b.r. nr 2329, 1528 nr 2420, 1531 nr 2539, 1537 nr 2575; Item powyada yfch Jan Zegrowfky yefth mv vynyen za konya gnyadego trzi zlothe *LibMal* 1545/100, 1543/73, 1545/107v [2 r.], 108, 1547/130v, 131v; *Mącz* 22d.

»koń jabłkowity« (1): yakom ya nyeochromyl konya Szyvego yablkobythego [!] *ZapWar* 1527 nr 2306.

»koń jez(d)ny« = *celes Calep* [szyk 1 : 1] (2): A pieniądze/ złoto/ srebro/ konie iezdne/ zbroiá/ ftdádo/ to wfzytko ná dzyeći przychodzi. *UstPraw* B2v; *Calep* 177b.

»kopyto konia« (1): kopytá koni [ungulae equorum] iego zdádzą fię iáko krzemień *BibRadz Is* 5/28.

»kotczy koń« (2): *KochSat* A3; *Carpentarius equus, Wozowy/ álbo kotczy kón. Mącz* 39b.

»lecowy koń« (3): *Antecessorius equus, Ein varros das voran hin tzeucht. Lyeowy kon. Murm* 38; *Mymer*¹ 26v; *BartBydg* 51b.

»lekki koń« (3): *BielKron* 312v; *BielSpr* 52; Tatarowie też zewfząd ich trapili [...] / á zbroiá obciążonym/ ná lekkich koniach záchodząc *StryjKron* 390.

»koń ładowny« (1): *Dimachae – Konie ładowni. Calep* 325a.

»koń łysy« (1): pytał [...] / Ieřliby gdzie nie widał tám Koniá łysiego. *RejFig* Cc3.

»para koni« = *biuges a. biugi equi Mącz, Cn; iuges Cn (3): Biiuges et biiugi equi, Pará kóni w wozie ciągnących. Mącz 177b, 79a, 381b.*

»koń pleśniwy [= *maści nakrapianej*]« = *equus spadiceus guttis vel maculis albis respersus, equus spadix albo interstinctus Cn (2): yakom ya nychowal Człowyeka nyesnayomego [...] any yemv vkrathl konya plesnywego ZapWar 1508 nr 2053, 1537 nr 2496.*

»koń płochy« = *cespicator equus Murm; equus indomitus Mącz [szyk 3 : 3] (6): Murm 38; Zafię gdy był pytan iako lie vczóni od nieuczónych dzieli, odpowiedział, iako łaskawi koniowie od płochych. BielŻyw 58; GroicPorz mmv; Mącz 312b, 461a; BielSpr 61v.*

»koń płowy« (1): za wągrowczem dwoye kony yednego szywego a drugiego płowego vkradł *LibMal 1545/106.*

»koń płowy, blade« = *w Apokalipsie symbol śmierci; equus pallidus Vulg (4 : 4): Leop Apoc 6/8; A wyfzedł potym drugi koń płowy RejAp 56v; Aliłci koń blady/ á ten co ná nim liedział/ imię iemu łmierć RejAp 58 [przekład tego samego tekstu Leop, WujNT], 57, 59v, 60, Ee; WujNT Apoc 6/8.*

»podwodny [= *szujący do podwód*] koń« (3): *Miáto Krańnyłtaw [...] wolné od Podwód pieniężnych y dawania koni podwodnych/ czynimy SarnStat 1050, 973, 974.*

»po(d)wodny, posztowny koń« = *koń nie zaprzężony, prowadzony na powodzie lub przywiązany, przeznaczony do noszenia juk lub do wymiany w zaprzęgu; veredus Murm, Mącz, Calep, Cn; desultorius a. inanis equus Mącz, Cn; clittelarius equus, veterinarius Mącz; paraveredus, parippus Cn [szyk 8 : 2] (9 : 1): Murm 38; RejWiz 74v; Wáláfki [...] nabrawłzy łkárbow ná konie powodne [...] vćiekł z Wálach BielKron 424, 367; Clitellarius equus, Podwodny kón/ który łumki á łłumoki nośy. Mącz 57d; Veredus, Był przed láty kón w wielkiey kárze álbo koláfie ku prętkiemu mknieniu gotowy/ yáko dzis konie które połti zową/ powodny kón v nás zową. Mącz 484d, 167b, 365b, 491b; Veredus – Zawodnik. Połztownikon. Calep [1112]b.*

»poszos(t)ne (a. poszesne) konie« = *seuges (a. seiugi) (equi) Calep, Cn (3): Calep 963b; Rzadki pánołzá [...] bez połzołtnych koni [...] ieżdźić niechcą. SkarKazSej 704b; KlonWor 55 marg.*

»koń prędky, prędkonogi« = *equus quam maxime pernix Mącz [szyk 6 : 6] (9 : 3): HistAl H3; BibRadz Is 30/16; BielKron 392; Mącz 292c; SienLek 186v; BielSpr 69; Dał też dwu koniu prętkich winłzuiąc Krolowi StryjKron 602, 406; Obróć łwóy kon prędkonogi/ Niełćigniony Care drogi KochPieł 45, 12; KochFrag 23; GosłCast 40.*

»koń pstry« (1): á zánim łthály konie rydze/ płtre y/ białe [*et post eum equi rufi, varii, et albi*] *Leop Zach 1/8.*

»koń rączy« (2): *GliczKsiąż A4; Ale do złego człowiek ná koniu rączym przyłpiełzá SkarJedn 383.*

»rolny koń« (2): *Agrarius equus, Acker rołz Rolny kon. Murm 38; BartBydg 6.*

»koń rydzy« = *equus rufus Vulg, PolAnt (7): LibMal 1547/131; á oto mąż wfiádájący ná koniá rydzego Leop Zach 1/8, Zach 1/8; BibRadz II 141a marg; SienLek 187v; BudNT Apoc 6/4; WujNT Apoc 6/4.*

»rząd na konia (a. koń), który jest (a. bywa) na koniu« = *phalerae Calep [szyk 5 : 2] (5 : 2): łtánie fię iż włzythek rząd który iełt ná koniech [tintinnabula equorum]/ bęđzie połwięconym Pánu*

BibRadz Zach 14/20, I 66b *marg*; mofiadzu/ do rzędu ná koń/ do oſtrog/ do ſtrzemion/ vzywác dopuſzczano. *GórnDworz* V6; *BielSat* C2; *SkarŻyw* 527; *BielRozm* 17; *Calep* 797b.

»koń siwy« (13): any yemv wſzyal wlocznyey a ny konya ſchywego yemv ranyl pod oko. *ZapWar* 1516 nr 2178, 1513 nr 2127, [1519] nr 2245, 1527 nr 2306, 1529 nr 2372; *LibMal* 1544/90v, 1545/106, 107v, 1546/111v, 1547/130v (8).

»koni stado« = *equitium, grex equorum* *Mącz, Cn*; *equaria Calep, Cn*; *pecuaria equaria, pecus equinum, polia Cn* [szyk 3 : 3] (6): *Mącz* 107b, 149d; Aleś widział namioty różno rozſádzoné/ Y koni niezrobionych Ítádá niezliczoné. *KochProp* 12; *PaprUp* G3; *Calep* 370a; *VotSzl* Bv.

»koń ſrzonowaty [= maſci nakrapianej]« = *equus spadiceus guttis vel maculis albis respersus, equus spadix albo interstinctus Cn* (1): Item przed dwyema lathy Mykulye konya ſrzonowathego Íftaynye wywyodl *LibMal* 1545/106.

»tęten koni« (1): Íż w obożie Íwym Syryánie vÍlyÍzeli wielki thęten wozow koni y woýká wielkiego [currum et sonitum equorum] *BibRadz* 4.Reg 7/6.

»koń twardousty, twardej gęby« = *tenax equus Mącz; equus duri oris, refractarius Cn* [szyk 4 : 4] (7 : 1): Powiadał też Socrates że wałniwey á złey zony każdy dzierżec Íie ma, rownie iako ryczerz twardouſtego konia *BielŻyw* 48; gdy koń twárdey gęby/ Mocno mu więc żelázy záłámuią zęby. *RejWiz* 29v; *Mącz* 283a, 446c; *SienLek* 167v, Aaaa2; *GrabowSet* D; *CiekPotr*)?(2v.

»koń ubrany« (6): SZátá piękna/ koſzulá/ poſciel/ Koń vbrány/ To też może policzyć/ miedzy roſkoſzami. *RejZwierz* 135, 117v; *BielKron* 119v; *RejAp* 153; *RejZwierc* 68; *StryjKron* 467.

»koń wiatronogi« (1): Częłto czáfu przygody/ czáfu ÍtráÍzný trwogi Nievnióſł páná koń wíátronogi. *KochPs* 46.

»koń wojenny« (1): Lud y konie woienne nienálycone. *PowodPr* 62 *marg*.

»wozowy koń« = *veredus Murm, BartBydg; plostrarius a. raedarius a. subiugis equus Mącz; curulis a. iugalis equus Cn* [szyk 6 : 2] (8): *Murm* 38; *BartBydg* 167b; *BielKron* 76v; *Subiugis equus*, Który we Íliey rabia/ wozowy kóń/ woźnik. *Mącz* 177c, 39b, 306b, 355a; *Calep* 114a.

»koń wrony, ktory jest wronej ſierſci« = *equus niger PolAnt, Vulg* (8 : 1): Iakom ya nyezabył konya wronego vasnoczy dwudyesthu kop polskich *ZapWar* 1542 nr 2568, b.r. nr 2115, 1531 nr 2539, 1540 nr 2500; *LibMal* 1545/107v; *SienLek* 186v, 187v; *BudNT Apoc* 6/5; *WujNT Apoc* 6/5.

»koń wyprawny« [szyk 1 : 1] (2): Nie pátrza on ná dźielność wypráwnych koni *KochPs* 213; *GrochKal* 25.

»koń wyrzezany« (1): *Cantherius, Kón* wyrzezány. Wálách. *Mącz* 34a.

»zawodny [przygotowany do zawodów] koń« (1): niech oni fobie máią fwoie zawodné konie *OrzJan* 44.

»koń zbrojny« (2): Choráży s fwoią chorągwią pod ziemſkim Herbem ná koniu zbroynym był *BielKron* 425; *BielSpr* 61v.

Zestawienia: »koń dardański« (1): A Íkoro mu [ſw. Teodorowi] powiedzą/ íż iuÍz Licinius bliſko miałtá: vmywÍzy oczy/ oblokł Íię w koſztowne Ízáty/ wÍziadł [!] ná koniá Dárdáńſkiego/ ze wÍzech nalepſzego/ záíiáchał y podkał Cefarzá y pozdrowił. *SkarŻyw* 188.

»polski koń« (1): Gdiż mocnieýzy Polſki koń/ richley báchmát pádnie. *RejZwierc* 183.

»koń turecki« = *equus Threicius Modrz* [szyk 5 : 3] (8): *BielKom* D8; Ieden fie nád drugiego przekłada ná ftrouie/ Muśi mieć Koń Turecki/ pozłóciŕte zbroie. *BielSat* C3v [*idem BielRozm*], L3v; *ModrzBaz* 114v; *KochJez* A3; *BielSjem* 26, 31; *BielRozm* 21.

»wałaski koń« (1): *Dacicus equus*, Wáłaski kón. *Mącz* 77a.

Szeregi: »konie (a. koń), (i, albo) bydło (a. bydłę)« = *equi et pecus JanStat* [szyk 8 : 3] (11): baczym to w koniech y w infzim bydle, ktore gdy nawiętzy mroz tim więcej á chciwiey gryzie liano albo łomę. *GlabGad* C7; *LibLeg* 10/59v, 11/100v, 102v; *UstPraw* E2; *BielKron* 309v; *Mącz* 491b; Pothym rychło pozdycháły iemu konie y wŕzythko bydło iego. *HistRzym* 128v; *StryjKron* 320; *VotSzl* Bv; *SarnStat* 1245. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 9 r.*]

»(ani, jako) koń, (i, takież, ani, tak) jeździec (a. jez(d)ny)« = *equus et eques Vulg, PolAnt, Modrz; equus et ascensor PolAnt; equus et sessor Modrz* [szyk 12 : 2] (14): wywiodeŕ cię/ y wŕyfthko woŕsko twoie/ konie y iezne wŕyfthkie odziáne w pánczerze *Leop Ez* 38/4; *BielKron* 31, 92v; *BielSat* L3v; *BudBib Ex* 15/21, *Ez* 38/3, *Judith* 9/6; iákoby iedenże koń y ieden też ieśdziec był w onym woŕŕzcze Fáraónowym *CzechRozm* 17, 17 [2 r.]; *ModrzBaz* 110 [2 r.]; *BielSjem* 27; *WyprPl* B4. [*Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.*]

»(tak) pieszo (a. piechotą, a. pieszki), (jako i, i, albo, lubo) na koniu; z koniem i piechotą« [szyk 8 : 3] (10; 1): Ten pieŕzki ten ná koniu/ w drogę fie puścili *BielKom* Bv; *KwiatKsiąż* O2; *GórnDworz* Ev, P4; *BielSat* L3v; Naydzieŕz co po Hiŕzpańŕku drugi będzie chodził. Naydzieŕz go po Huŕárŕku s koniem y piechotą *RejZwierc* 243v, 58 [2 r.]; *Oczko* 28; *BielSjem* 26; lubo pieŕzo woŕny/ Lubo prágnął ná koniu nieprzyiaćiel zbroŕny. *KochPam* 82.

»rycerz z koniem« (1): thákowey byli mocy/ iż rycerzá s koniem przewracáli *HistAl* M2v.

»koń i (abo) ry(n)sztunek« (3): *PowodPr* 78; zá podięciem iákiey ná woŕnie ŕzkody/ w koniech ábo w ryŕztunku/ mogł mieć przyŕtoŕne y pewne *praemium*, opátrzenie *VotSzl* C2; *CiekPotr* 49.

»koń, (a, i) siodło; koń z siodłem« (3; 5): *ZapWar* 1524 nr 2193; *MiechGlab* 59, 60; *LibLeg* 11/97; Item Lithvinowy yednemu Balthifarovy konya í ŕzyodlem y ívknya vkradł *LibMal* 1548/143v; *BielKron* 299; *ZapKościer* 1582/36v; *StryjKron* 411.

»koń a inaczej wałach« (1): yakom ya nyeodbył konya a ynaczyey valacha v szlachathnego Iacvba Kadzyalki *ZapWar* 1527 nr 2325.

»(ani, tak) koń, (a, i, ani, jako (i)) woz; koń z wozem; woz z koniem« = *equus et currus Vulg, PolAnt* [szyk 22 : 13] (21; 8; 6): *ZapWar* 1508 nr 2049, 1513 nr 2161; *LibLeg* 11/155, 156v; *LibMal* 1547/128v, 130; konie ŕpołu y z wozmi y krolá pyŕznego/ Srodze wrzućil w głębokości morzá burzliwego *LubPs* gg2v, E4; *RejWiz* 83; *Leop* 3.Reg 9/22; *UstPraw* E2; *BielKron* 293v; *Mącz* 2d, 335a; *KochMon* 23, 31; *BudBib* I 421d marg, *Ez* 26/7; Stráchem/ boże wieczny/ twoiéy grozy Stały wryté y konie/ y wozy. *KochPs* 112, 28; *SkarŻyw* 291, 567; *StryjKron* 442; *ZapKościer* 1585/62v; *BielSjem* 17; *KmitaPsal* A4v; Ale zebrawŕzy konie/ y woienné wozy/ Kazał ŕwoim Hetmánóm zátáczáć obozy. *ZawJeft* 12; *SarnStat* 16, 973, 974 [2 r.], 1160; *SkarKazSej* 666a; Ale iż trzebá ná přetkiey podwodźie/ Y wozy z końmi prowadźić po wodźie/ Więć ná to chłopŕki wynalazek mamy/ Szerokie Pramy. *KlonFlis* C3v, C3v. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 8 r.*]

»((a)ni) koń, (i, a, (a)ni) zbroja« [szyk 11 : 9] (20): *BierEz* P2; W then dzień, konie y Zbroię ku walcze dobrze kupowac *FalZioł* V 52v; *RejWiz* 69v; *Goski* A2v; *BielKron* 242v, 258, 312v, 321v; *KochSat* A2v, A4; Groźi im Nieprzyziaciel/ dźiwy broił łoni/ A nań doścć nie możelz ni Zbroie ni Koni. *Prot* D2; *GórnDworz* H2, Ee7v; *RejZwierc* Bv, 93 [3 r.], 112v; *StryjKron* 662; *KmitaSpit* B4. [Ponadto w połączeniach szeregowych 11 r.].

»zrzebiec albo koń« (1): *Armentarius pullus aut equus*, Paftirsky zrzebiec/ álbo/ kón. *Mącz* 16c.

Wyrażenia przyimkowe: »z konia« = *jadąc na koniu* (7): á on s Koniá fwego/ Biję Smoká frogiego/ o Krolewnę zacną *RejZwierz* 113; *Hippomachia*, Bitwá á potikánie z koni Gonienie ná oftre. *Mącz* 156c, 28b, 47b, 49c, 156c; *BielSpr* 52.

»na koniu (koniech)« = *jadąc(y) na koniu* (52): *ZapWar* 1503 nr 1951, 1537 nr 2495; á możnośc ná zuchfálłwego człeká y ná námocnieyłsem koniu ielt práwie połmiewiłko vniego. *RejPs* 216v; *LibLeg* 11/94; *RejJóz* I5v; *HistAl* K5v; *RejWiz* 64; *BibRadz Is* 30/16; Oto ia Krolowi fwemu dłužen ieltem ná fwym koniu woynę służyć/ wedle máiętności fwey dármo *OrzRozm* N2v; *BielKron* 120, 232v, 299, 301, 308 (17); *KwiatKsiąż* O2v; *Mącz* 477d, 478a; *RejAp* 57, 160, 162, Eev; *RejPos* 301; chłop znáczny ná koniu kiedy rękawy około niego trzpiatáią. *RejZwierc* 58, 58, 237v; *BielSpr* 5, 26v, 71v; *BudNT Apoc* 19/14; *StryjWjaz* B2; *SkarJedn* 383; *SkarŻyw* 310; *StryjKron* 390; *CzechEp* 222; widząc ná koniech Tuż zá łobą pogonią/ ná błotá wćiekli *KochJez* B2v; *BielSat* 21; *ActReg* 60; *Calep* 484a; *WujNT Apoc* 19/14; *CzahTr* C3.

W przen (15) : *Lodzia ielt pracza na morzu/ dom bez gruntu/ zdrowie nie yfte/ żeglarłki kon/ gośc fwiata/ opuściciel ziemie/ chmur pokułła*. *BielŻyw* 137; *Dotknę ielzczę krothko y nowego zakonu/ Mátheufz/ Márek/ Lukałz/ y Ian/ woz o czterzech koniach Páńłki Leop* *B4v; *SienLek* 2; *KochPs* 154.

Zwroty: »być na koniu« = *być w łaskach* (1): Są ielzczę drugie biaległowy potwornieyłze/ ktore dowiodłzy tego chytróścią fwoią/ iż káźdi z ich sług/ ma zá to/ że on łam w miłości płuży: fieię dopiero miedzy nimi zazdrośc/ iednemu przy drugim więtřzą łáłkę pokázuiąc: á kiedy ten zálie mnima/ by był ná koniu/ to go słowy oboiętnymi záwiefzą *GórnDworz* Dd3v.

»jeździć (a. wyjachać) na koniu« [szyk zmienny] (3): *RejZwierz* 114 [2 r.]; *Rycerz* ktory iáchał imo nię/ bylić fyn Boży ktory wyiáchał ná ten świat ná koniu człowieczeńłtwá *HistRzym* 106v.

»na [którym] koniu siedzieć« = *doświadczać jakiegoś losu* (1): Ktorzy ná tymże koniu dźiś włzyfcy fiedźicie/ Z ktoregom ia wczorá łpadł gdyż to mądrze wiećie. *CzahTr* G3.

»wsiadać na konia« (1): wśiáday ná rączego konia łáłki iego *SkarŻyw* 4.

Wyrażenia: »rączy koń« (1): *SkarŻyw* 4 cf »wsiadać na konia«.

»koń ubrany« (1): SŁawá tá pyęknie ieździ/ ná Koniu vbránym *RejZwierz* 114.

Szereg: »koń i woz« (1): Ná tychże fie y my koniách y wozách tám pułzczaymy/ ktore z niebá y od niego z dárú iego mieć możem *SkarKaz* 246b.

a) *W antropomorfizowanym opisie gry w szachy* (4) : A drugi łobie wedle krolá fiedzi. Po nich *Rycerze* ná koniech we zbroi *KochSz* A4v.

Zwroty: »natrzeć koniem« (1): *Rycerz* nátárl koniem *KochSz* B.

»konie rozpuścć« (1): *Rycerze* byłtre konie rołpuścćili: Nie był kąt ieden/ gdzyeby fie nie bili. *KochSz* B3.

Wyrażenia: »biały koń« (1): *KochSz* B3v cf »czarny koń«.

»bystry koń« (1): *KochSz* B3 cf »konie rozpuścić«.

»czarny koń« (1): Napoły żywe białe/ czarne konie/ Wąłą sie prąwie ná obiedwie ftronie. *KochSz* B3v.

Przen: Żywot rycerski (1) : Bo pátrż iż sie iednemu chce gośpodárstwá/ drugiemu koniá á szárszuná [...]. Owo iáko Mędrzec nápifał/ Iż káždego to do siebie ciągnie kto sie w czym kocha. *RejZwierc* 12v.

a. Samiec konia: ogier lub wałach (25) : Mam tu z Grecyey kobyły/ Nigdy tákowe nie były: Bo od koni poczyniá/ Ktorzy w Babilonie rzáiá. *BierEz* G2v; Wízákem koniá oycá miáá. *BierEz* K2v; *LibLeg* 6/118v; *BielKron* 116; *Mącz* 28b, 107b, 156b [2 r.], 225c [2 r.], 292c, 365a; Hinnus – Muł ktori sie skonia a z oslice vrodzieł. *Calep* 482b.

W połączeniach szeregowych (4): *MetrKor* 40/813; *LibLeg* 11/167v; a nie tylko konie, ale też i klacze, stada i źrzebce pędzą. *Diar* 73; *GostGosp* 16.

W przeciwstawieniu: »koń ... koniowa« (1): Iedno to wiedz że mężom ma być [szpiłk] od konia, A niewiałtam od koniowej. *FalZioł* V 113.

Wyrażenie: »stado koni« (1): żeby żaden nieśmiał ftádá koni álbo klacz [greges equorum seu equireas *JanStat* 1052] z królestwá náłżego do postronnych ftrón pędzić *SarnStat* 291.

Szeregi: »koń i (albo) klacza; klacza z koniem« (4; 1): á tak przed tym dzyeń poiął koniá y klącę á fpuścił ie fpołu ná onym mieyfcu *BielKron* 116, 275; *StryjKron* 777; *Calep* 787a; *SarnStat* 291. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

»koń i (a) kobyła« (2): yakom ya nyepasł conymy y cobyła zytha psczenycze [!] y owszv *ZapWar* 1533 nr 2405; *FalZioł* IV 10a. [Ponadto w połączeniu szeregowym 1 r.].

b. Oddział jezdnych [w pl z liczebnikiem głównym] (79) : *LibLeg* 11/63, 164v, 167v; *LibMal* 1543/68 [2 r.]; *Diar* 81; Rzecz pewna/ by ieden tyfiąc koni wtárgnął do Korony/ [...] nie vyrzałby przeciw łobie mieczá dobytego *LeszczRzecz* A4v, A4v; *BielKron* 243v, 307, 314v [2 r.], 319v [3 r.], 320 [2 r.] (18); *Mącz* 47d; *RejPos* 67v, 127; iáko gdy krol dwá kroć fyłał nań po piąćdziefiąth koni áby go byli poimáli *RejZwierc* 125; *BielSpr* 8, 16, 19, 24v [2 r.], 41 [2 r.] (12); A zaście rowną potkę mieli Mołkwą pot Newlem? ktorych było tyśiác y fsterdziesięci/ wás tylo piętnáście fet koni? *BiałKaz* L2; *StryjWjaz* C3v; *StryjKron* 592, 597, 702, 727; Potym cztery ftá koni pód ftará ciągnęło *Ruffę*/ áby wiadomość o ludziéch tám wzięło/ Ci piętnáście fet koni Mołkwy porázili *KochJez* B3v, Bv, B2v; *ActReg* 131; *SarnStat* 427, 428, 434; *VotSzl* E3v; *KlonWor* 33.

Zwrot: »(na-, przy-, u-, wy)jechać (a. jachać) [w ile a. w ilu] koni« [szyk zmienny] (10): ledwy we trzyfta koni do Bayfeta Tureczkiego Carza wiechał *MiechGlab* 31, 31, 64; Czthirad iedzie przez lás we fthu koni ná gránice. *BielKron* 320, 312v, 402, 408v, 418v; Przyiedzie záfię Szwagier w kilkudziefiát koni *RejZwierc* 31; *StryjKron* 572.

Wyrażenia: »(h)uffiec [ilu a. po ile] koni« (2): Ala. Skrzidło. Praeterea equitum turma, quod pedites tegat alarum vice, Huffiec kilkodziiefiát koni/ piefzy lud zákrywáyąc. *Mącz* 6b; *BielSpr* 72.

»poczet [(w) ilu a. na ile] koni« [szyk 8 : 1] (9): *MetrKor* 38/286; Zá thymi fzedł poczeth Grábie Seryńłkiego piędziefiát koni *BielKron* 328v, 328v, 331v, 386, 407, 413, 423v; *SarnStat* 427.

c. *Wizerunek, model konia (28)* : Przy iey grobie wdziáláli Czechowie iedną modłę z łzczerego żłotá (chłopá ná koniu) *BielKron* 319.

Wyrażenie: »koń drewniany, z drzewa« = *equus ligneus* *Modrz* (1 : 1): Byli konie z drzewá przypráwione *BielSpr* 5; *ModrzBaz* 110v.

α. *O koniu trojańskim (18)* : *BielKron* 61 [3 r.]; *RejZwierc* 167v, 168; Wzięli tego koniá Troiánie wmiálto/ á Grekowie fie wnocy z nie^go wyfypawfy/ drugim Troiá otworzili *ModrzBaz* 130v; *KochOdpr* D2 [2 r.].

Wyrażenie: »koń drewniany, z drzewa udziálany« (1 : 1): Philoŝtratus y Wergilius Poetá/ piálali łzyroce o dobyciu miáftá Illium/ przez koniá wielkiego z drzewá vdzyálánego *BielKron* 61; Grekowie [...]. Vczynili koniá drewniáne^go wielkie^go w ktorem fie iyh wiele záwárło *ModrzBaz* 130v *margin*.

Zestawienie: »trojański koń« = *equus Troianus* *Modrz* [*szyk* 5 : 3] (8): *BielKron* 61 *margin*, LIII; z onego Troiáńkiego koniá/ nie wyŝło nigdi ták wiele męźnych żołnierzow/ iáko z domu kłiędzá Mácieiowłkiego *GórnDworz* B8; *RejZwierc* 167v, 168 *margin*, Bbb2v; *ModrzBaz* 130v; *KochPam* 80.

β. *Heraldyczny wizerunek konia (7)* : *StryjKron* 365; *KochJez* A4; Koń to ieft cnych Száfráncow włáfny *BielSen* 2; A ten mąż ná koniu/ ktorego zowá Pogonia/ Herb Wielkiego X. Litewłkie^go włáfny *WysKaz* 45, 45.

Wyrażenie: »biały koń« (2): Ná chorągwi nadworney był Orzeł z rozŝerzonymi łkrzydły z żłotá łtrefá/ łiedząc ná białym koniu/ miecz goły nioŝł obrociwłzy końcem ku łobie ná doł. *BielKron* 425; Kłięłtwá Litewłkiego/ mąż we zbroi z mieczem dobytym ná białym koniu/ w czyrwonym polu. *BielKron* 425.

d. *Fantastyczne wyobrazenie konia w mitologii i Biblii (30)* :

α. *Pegaz (6)* : Zbieżec day wzgárdzić one [*troski*]/ Iák ná koniu/ gdzie łkrzydłá przyrodzone. *GrabowSet* K2v.

Wyrażenia: »lotny koń« (2): *KlonŻal* B3; Pánny/ którym lotného koniá zdróy łmákuie *KochMuza* 25.

»koń (rzeczony) Pegazus« (3): BElerofon tego czáfu ná koniu rzeczonym Pegazo/ Chimereę piekielná czárownicę zábił *BielKron* 26v, 21; *BielSen* 2.

»koń skrzydlaty, z skrzydłami« (1 : 1): z iey krwi vrodził fie koń rzeczony Pegazus łkrzydłáty *BielKron* 21; *BielSen* 2.

β. *Konie należące do rydwanu słońca (22)* : [*Faeton*] Koni nie vkrocił. *RejZwierc* 42v; Aethon, Yeden kón z koni Apollowych *Mącz* 5c, 298b, 334b [2 r.]; *ModrzBaz* 107.

Zwrot: »konie rozpuścić« (1): Feton [...] Konie słoneczne rozpuścił *BierRozm* 25.

Wyrażenie: »koń słoneczny« = *solis equus* *Mącz* [*szyk* 3 : 2] (5): *BierRozm* 25; *BielKron* 90v; *Mącz* 5c, 106a; Wymogł/ żeby Słoneczne iáłnoŝwietne konie Z ieden dzień mogł prowadzić ku zachodniey łtronie. *RybGęśli* Cv.

Przen: *O obiegu słonecznym (10)* : łłóńce [...] Iuż/ iuż/ koni łwyc z wozem kwiierzchu záciąć miáło. *GórnTroas* 16.

Frazy peryfrastyczne: »Tytan swoje konie każe chwytać, jął łąpać« = *świt* (1 : 1): gdy poczyna świtać/ A Titán swoje konie w łąkach każe chwytać. *KochFr* 87; Iął Tytan łąpąć swoje złotonogie konie *KmitaSpit* B3.

»uzdy kładą na słoneczne konie godziny« = *godziny zwalniają bieg rydwanu słonecznego, tj. dzień staje się dłuższy* (1): GDy vzdy kładą/ ná słoneczne konie/ Godziny: noc skraca *Switanie GrabowSet* K4v.

»Febus konie do morza prowadzi« = *wieczór* (1): Iuż Phebus tchniące Konie do Morzá prowadził *StryjKron* 662.

»tam gdzie prowadzi konie swe Febus« = *po całym świecie* (1): Orzeł prętkolotny/ Zaniołł tam gdzie prowadzi konie swe ochotny Phoebus *SapEpit* A2v.

»słońce swoje konie za morze zagnało« = *noc* (1): Aż słońcé swoje konie zá morze zagnáło. *ZawJeft* 13.

Zwrot: »wieść konie« (1): Dzięńli po niebie wiedzie/ nocli swoje konie *KochPs* 3.

Wyrażenie: »słoneczne konie« (3): Tu drogá nagorętsza iest słonecznych koni *KochPhaen* 6, 21; *GrabowSet* K4v.

γ. Wyobrażenie konia ognistego z zaprzęgu zsyłanego przez Boga po swoich proroków (2) :

Szereg: »woz i konie« (2): *BielKron* [84²]v; Woz ogniŃty y konye/ ogniŃte sŃtąpiły [...] Y wŃtąpił ták Heliałz/ ná on woz do niebá *HistHel* D3v.

2. zool. Zestawienie: »dziki koń« = *Equus gmelini Antonius; tarpan, obecnie wymarły gatunek z rodziny koniowatych (Equidae)* [szyk 2 : 1] (3) : iż ielli kto nápotym Ielenia/ Wieprzá/ Dżikiégo koniá/ álbo Lośiá cudzégo popędzonégo [...] wzięłby *SarnStat* 672, 644, 672.

3. Zestawienie: »morski koń« = *bajeczny twór morski, pół konia i pół ryby; hippocampa Mącz, Calep, Cn; hippocampus Mącz, Cn; campá, equus marinus, hippocampelephantus, hippopotamus Cn* (2) : Hippocampae sive Hippocampi, Mórskie konie máyąc ogony rybie. *Mącz* 156c; *Calep* 483a.

4. Figura szachowa zwana dziś skoczkiem (2) : Przed Krolem stał koń w piątym polu prawie *KochSz* Cv.

Szereg: »wieża i koń« (1): Rycerz [...] Obálił Rochá/ y z wieżá/ y s koniem. *KochSz* B.

5. Narzędzie tortur (1) : Equuleus, Miedziány álbo żelázny kón/ ná który złoczińce wládzáją á płomieniem ogniŃtém vmarzáją. *Mącz* 107b.

6. astron. Nazwa gwiazdozbioru (11) :

a. Centaur (3) : Mąż niedźwiadkowi/ á kón wadze podłożony. *KochPhaen* 17, 22, 23.

b. Pegaz (7) : Lecz kón między gwiazdami ná powietrzu Ńynie. *KochPhaen* 9, 8 [4 r.], 11.

Wyrażenie: »koń skrzydłaty« (1): NAd nią iest kón skrzydłáty *KochPhaen* 8.

c. Wolarz (1) : Arctophylax, alias, Bootes, [...] Maluczka gwiazdeczká nád Ńrzednią gwiazdą/ które koniámi zowá *Mącz* 15a.

7. Zestawienie w funkcji n-pr: »Stary Koń« [nazwa herbu] (2) : A nie dármo Stáry Koń ten ich herb názwano *RejZwierc* 183, 183.

Cf **KONIOCHROM**, [**KONIONOŚNY**], **KONIOPŁOCH**, **KONIOWŁOSY**, **KONISTRACH**, [**KONITRUT**]

